

BARCELONA
I PICASSO

Daniel Venteo

BARCELONA I PICASSO

 efadós®

BARCELONA I PICASSO

Col·lecció «Catalunya Desapareguda»

Primera edició: febrer del 2026

© dels textos: Daniel Venteo Meléndrez

© de les fotografies: diversos autors

© Sucesión Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2026

© de la col·lecció: Editorial Efadós

© de l'edició: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3, nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Coordinació editorial:

Isabel Grabulosa

Amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel

Fotografia de la coberta:

JOAN VIDAL VENTOSA / MUSEU PICASSO BARCELONA - FONS JOAN VIDAL VENTOSA

Fotografia de la portadella:

Enric Jardí, Quim Borrallers i Joan Vidal Ventosa a El Guayaba, a la plaça de l'Oli de Barcelona, el 1902.

JOAN VIDAL VENTOSA / MUSEU PICASSO BARCELONA - FONS JOAN VIDAL VENTOSA

Acrònims:

ACAE (Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà)
ACM (Arxiu Comarcal del Maresme)
ACPS (Arxiu Comarcal del Pallars Jussà)
AFB (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)
AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)
AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona)
AMDCV (Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella)
AMDG (Arxiu Municipal del Districte de Gràcia)
AMDHG (Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ISBN 979-13-87658-19-9

DL B-19531-2025

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

INTRODUCCIÓ

Veure Barcelona amb els ulls de Picasso

Pàg. 13

CAPÍTOL I

Pablo Ruiz Picasso, veí de Ciutat Vella

Pàg. 73

CAPÍTOL II

Els amics barcelonins de Pablo Picasso

Pàg. 91

CAPÍTOL III

La Barcelona dels terrats de Picasso

Pàg. 125

CAPÍTOL IV

Picasso, turista a Barcelona

Pàg. 139

CAPÍTOL V

Un museu per a Picasso

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Introducció

VEURE BARCELONA AMB ELS ULLS DE PICASSO

Daniel Venteo, historiador i museòleg

Hi ha moltes Barcelones, efectivament, però n'hi ha una que només podem veure plenament si ens la mirem amb els ulls de Pablo Picasso. És la Barcelona dels carrers estrets però vius de Ciutat Vella, dels terrats plens de colomars, dels cafès plens de fum i de converses, dels hospitals i les places on es demanava caritat, dels teatres del Paral·lel i dels bordells del carrer d'Avinyó. Una ciutat que en part ja no existeix, però que, sens dubte, persisteix en les seves obres i en les fotografies i documents que s'han conservat en els arxius públics i privats.

Picasso arriba a Barcelona el 21 de setembre del 1895 en un tren que entra per una estació que també ha desaparegut. Té gairebé catorze anys, ve d'una Màlaga que ha deixat enrere i d'una Corunya que s'ha fet petita a la seva família. A la ciutat que el rep hi ha el port bullint de vida, la Ciutatella encara marcada per l'Exposició Universal del 1888, la Barceloneta de pescadors i braus, la Rambla de militars, cafès i floristes, i un barri vell dens i humil, però extraordinàriament vibrant. A Barcelona, Picasso hi arriba com un adolescent; quan en marxi, l'abril del 1904, per dirigir-se a París, se n'anirà com un home i com un artista fet.

Aquest llibre proposa, precisament, seguir aquest trajecte vital i creatiu a través de la ciutat de Barcelona.

No és solament un recorregut per la biografia de Picasso, sinó sobretot una invitació a redescobrir Barcelona amb ell i per ell. A caminar-hi sabent que el jove Pablo, carregat d'ansia de dibuixar, va trepitjar aquests mateixos espais: la Llotja, on estudia amb uns acadèmics que voldrà superar; els Porxos d'en Xifré, des d'on pinta per primera vegada el Tibidabo; Santa Maria del Mar i el barri de la Ribera, on té amics; el port vell i la Barceloneta, que li donen mariners, barques, velers i ases com a models de la seva descoberta, en solitari, de la Barcelona antiga: una descoberta que era, alhora, una recerca de la seva pròpia identitat com a home i creador.

El llibre convida, alhora, a fer el moviment contrari: mirar l'obra de Picasso amb ulls barcelonins. Llegir *Ciència i caritat* sabent que ve d'un hospital del Raval i d'una ciutat colpida per la misèria i per les derrotes colonials que omplen de soldats

famolencs els seus carrers. Tornar als terrats de Barcelona sabent que són la síntesi d'un món de teulades a punt de desaparèixer, de roba blanca estesa al sol i de colomars que desapareixeran per donar pas al nou perfil urbà de la flamant via Laietana. Repassar la seva fascinació pels toros recordant la plaça del Torín, a tocar de la Mediterrània, que l'acompanyarà durant la resta de la seva vida.

Barcelona no solament li dona escenaris. Li dona també una colla d'amics i d'experiències humanes en un període vital clau de la seva formació com a adult. Les pàgines que segueixen són també un homenatge a aquest teixit d'amistats i complicitats: Casagemas, Pallarès, els Reventós, Canals, Gili, Junyent, Jaume Sabartés... Sense aquesta xarxa de relacions, la història artística de Picasso seria literalment una altra. A Ciutat Vella, en aquests anys del tombant de segle, s'hi barregen bohemis, obrers, prostitutes, intel·lectuals, metges, fotògrafs,

editors, esperantistes. La Barcelona que Picasso viu no és una ciutat «de postal»: és una ciutat de conflictes, de desigualtats i de somnis de modernitat.

Un dels fils emocionals del llibre són els espais que la transformació de la ciutat li pren. El carrer de la Riera de Sant Joan, la plaça de l'Oli, els terrats blaus que mira cada matí a l'alba des del seu estudi, la façana de Santa Marta que veu des de la finestra on retrata la seva germana Lola... Tot això desapareix físicament poc després de la seva marxa. Les piquetes de la reforma interior obren la via Laietana i esborren el barri que l'ha fet artista. Però, alhora, gràcies a les fotografies de Joan Vidal Ventosa, gràcies als dibuixos i les tauletes de paisatges urbans del jove Pablo, aquesta Barcelona perduda queda fixada en una memòria visual que és, en gran manera, eterna.

Després hi ha el retorn. Entre el 1904 i el 1934, Picasso torna diverses vegades a Barcelona: ja no com el noi que estudia a la Llotja i es mou amb els ulls tancats pels

JOAN VIDAL VENTOSA / MUSEU PICASSO BARCELONA - FONTS JOAN VIDAL VENTOSA

JAUME SABARTÉS, MEMÒRIA DE PICASSO

L'amistat entre Picasso i Sabartés va començar el 1900. Tots dos havien nascut el mateix any, el 1881, i es van conèixer a la Llotja com a estudiants: van iniciar una amistat que es mantindria al llarg de tot el segle XX fins a la mort de Sabartés el 1968. Abans, aquest havia esdevingut no solament el

seu secretari personal, sinó també el seu primer biògraf i el fundador, a Barcelona, del seu primer museu. A la imatge, Sabartés amb Joan Vidal Ventosa, retratats a la cantonada dels carrers de Montcada i de la Princesa. Era el 5 de gener del 1962 durant una visita d'obres al futur museu.

PICASSO ÍNTIM

Retrat de Fernande Olivier fet a Barcelona el 1905 per Joan Vidal Ventosa al seu estudi El Guayaba, desaparegut amb l'obertura de la via Laietana, on Picasso i la seva parella van visitar el seu amic durant una estada a la capital catalana, un cop l'artista ja s'havia instal·lat a París.

JOAN VIDAL VENTOSA / MUSEU PICASSO BARCELONA - FONDS JOAN VIDAL VENTOSA

carrers de Ciutat Vella, que coneix tan bé com si fos casa seva, sinó com un artista consagrat que visita una ciutat que ha començat a canviar sense ell, que ja no acaba de reconèixer i on es mou gairebé com un turista, de la mà de la seva fascinant nova parella russa, Olga Khokhlova. Ve a veure la família, a seguir-hi exposicions, a treballar amb els Ballets de Serguei Diàguilev. Al Tibidabo, al Saturno Park de la Ciutatella, al passeig de Colom o al nou Museu d'Art de Catalunya, Picasso s'ha convertit en un visitant privilegiat, un turista emocional que sap que el seu paisatge urbà ha canviat irreversiblement. L'últim cop que trepitja Barcelona, el 1934, la ciutat és plenament republicana i ell ja és un referent mundial.

Quan Picasso deixa de venir, a conseqüència del franquisme, la ciutat comença a inventar noves maneres de tenir-lo present. Del Palau de la Virreina a la Sala Gaspar i al fris del Col·legi d'Arquitectes de la plaça Nova, de

la creació del Museu Picasso als homenatges durant els anys de la transició, Barcelona es reivindica com a ciutat picassiana. L'antic passeig de Martínez Anido a tocar del Born i del Parc de la Ciutatella passa a dir-se «passeig de Picasso»; Tàpies, Català-Roca, les comparses de la Mercè, la recerca en història de l'art i en història urbana, les fotografies i els documents conservats als arxius fan que la relació entre l'artista i la capital catalana deixi de ser només una història de joventut d'un noi malagueny que somia ser artista per convertir-se en un relat de memòria col·lectiva de Barcelona.

La ciutat li va oferir escenaris, amistats, conflictes i horitzons que el van acompanyar tota la vida. Les pàgines del llibre que teniu a les mans volen ser una invitació a recórrer aquest trajecte vital, no des de la nostàlgia, sinó des del desig de mirar de nou: de mirar Barcelona a través de Picasso, i Picasso, per fi, des de Barcelona.

AUTORIA DESCONEGUDA / COL·LECCIÓ FRANCISCO ARAUZ LARREGOLA

CAPÍTOL I

Pablo Ruiz Picasso, veí de Ciutat Vella

Pablo Ruiz Picasso arriba a Barcelona el 21 de setembre del 1895, a punt de fer catorze anys, quan la seva família s'instal·la a Ciutat Vella. Aquest barri, amb els seus carrers estrets, el port ple de vida i l'ambient popular, esdevé el seu món durant l'adolescència. Viu al carrer de la Mercè, immers en l'energia de la ciutat. Freqüenta el cafè Els Quatre Gats, lloc de trobada d'artistes com Ramon Casas i Santiago Rusiñol, on descobreix idees modernes i participa en tertúlies. Les seves primeres obres, com retrats i escenes urbanes, capturen l'essència de Ciutat Vella: mariners, venedors i la llum del Mediterrani. Estudia a l'Escola de la Llotja, però és el carrer el que l'inspira. L'abril del 1904, a només 22 anys, s'instal·la a París, ja consolidat com a artista i amb l'experiència de Barcelona gravada en la seva obra i en la seva ànima.

AUTORIA DESCONEGUDA / ACM

ARRIBADA EN TREN

El jove Picasso i la seva família van arribar a Barcelona en tren, a l'estació que apareix en aquesta fotografia, realitzada exactament el mateix any 1895. La construcció de l'actual estació de França, a la dècada del 1920, va esborrar el record de les dues estacions que havien existit en aquest espai: la primera estació de Mataró i la de Granollers. Com s'observa a la imatge, a la porta de l'estació esperaven carruatges i portadors de maletes, com continua succeint actualment en ciutats sense cotxes, com Venècia i la seva estació de Santa Lucia. A la fotografia, els portadors s'observen a l'esquerra i també a la dreta, al tram central de vianants de l'antic passeig de la Duana (avui avinguda del Marquès de l'Argentera).